

TRADÍCIE ALEBO MORALIZOVANIE?

Mgr. Magdaléna Vášáryová
poslankyně Národní rady SR (SDÚ-DS)

Základné otázky, ktoré si kladieme dnes a denne:

- ako sa máme správať? – pragmaticky ako zvyčajne alebo podľa tradičných noriem, o ktorých sme kedysi začuli, alebo mamička nás učila?
- ako sa ľudia okolo nás budú správať? – pragmaticky ako očakávame alebo nás prekvapia hrdinským postojom, ktorý budeme potichu obdivovať?
- ako tí druhí chcú, aby sme sa ako spoločnosť správali? – ako oduševnene proklamujú alebo ako všetci ostatní, aby sme nevyčnievali?
- Prečo máme tieto problémy, ktoré slabšie povahy nútia od rána do večera moralizovať, aby sa neukázala ich vlastná morálna nahota?

Keby sme všetci, celá planéta, mali tú istú mytológiu, teda tradície aj kultúru a patrili by sme do tej istej civilizácie, nerozlišovali by sme medzi faktami a hodnotami, lebo by to nemalo zmysel. Všetci by sme boli rovnakí, rovnako nezaujímaví a nudní.

Ale morálny život na planéte, v každom štáte na zemi, je vďaka rôznemu vývoju a tradíciám, nástupu nových hodnôt zaujímavý, ale je to život v dvojznačnosti. Môžeme mať dobré úmysly, ale ako hovorili naši starí otcovia – dobré úmysly sú často cestou do pekla, lebo môžeme a často aj fatálne dopadneme. Nezúfajme, z čoho by nakoniec žila literatúra, filmy, seriály? Morálny kódex, ktorý by nevyvolával konflikty a ktorého by sa všetci pridržovali, to je len pre anjelov alebo zvieratá. Zbavili by sme sa tak slobody správania sa, lebo by sme sa všetci správali len na jeden spôsob a morálku by sme preto nepotrebovali. Sloboda vôle, ktorú máme, predvída, že môžeme byť dobrí aj zlí, dokonca v jednom momente (Kant v Kritike metafyziky morálnosti). A schopnosť kriticizmu a sebakritiky – to je epochálny krok v živote a kultúre ľudí, a môžeme si ju pripísať my, Európania.

Zásadnou otázkou morálky je

- čo je dobré a čo zlé.

Je to otázka o našom osude ako osude človeka. Je tá stá ako otázka - čo je užitočné a čo škodlivé? Čo vlastne máme posudzovať? Aktivity? Intencie? Výsledky?

Našťastie sme vybavení záchrannými pásmi sebaklamu a videnia sa v najlepšom svetle a pripisovania si najšľachetnejších motivácií. Všetci to ovládame, dá sa to ľahko naučiť. A ako radi skĺzavame do nihilizmu typu – je jedno, čo z toho vyniklo, dôležité je to, že som mal ctihodné úmysly. Zároveň vidíme na tých druhých všetky chyby a často zveličene. Ale to je ľudské a večné.

Musíme sa zmieriť s tým, že etika môže existovať len vtedy, keď je výrazný rozdiel medzi pragmatickými činmi a morálnymi záväzkami, medzi tým, čo činíme a tým, čo by sme mali činiť.

Medzi tým, čo skutočne robíme a normami správania sa. Každá spoločnosť, ktorá chce pretrvať, musí si byť vedomá, že reguly a príkazy existujú, aj keď ich nedodržiava. Svedomie, to je predsa otázka rozumu. Zároveň sme si v tom všetci rovní a teda neexistuje „obyčajný“ človek, ktorý nemusí tomu rozumieť alebo nedodržiavať normy, ktorý má úľavy. V tejto zodpovednosti voči normám sme si a musíme byť rovní.

Revolučný mesianizmus a nádej, že práve ja budem spasený, sa pravidelne objavuje v histórii ľudstva v časoch zmien a kríz. Kedy sa lámu niektoré presvedčenia a hodnoty. Ale myslieť si, že svet je skazený a že svet, ktorý môže nastúpiť, bude dokonalý, je aberácia, monštruózna a nebezpečná. Viera, že sa môžeme našim úsilím vymaniť z pekla a jedným skokom sa preniesť do dokonalosti, do raja, taká revolúcia sa neuskutoční nikdy, aj keď v to niektorí na chvíľu uveria.

Volanie po „novej etike“ môže mať len jeden zmysel. Stojíme pred tvárou morálnych dilem a ťažkostí, ktorým predošlé generácie nečelili a preto potrebujeme nové kódexy, ktoré by jasne naznačili, čo je dobré a čo zlé. Alebo sa chceme len zbaviť zodpovednosti za blúdenie v hľadaní nových noriem správania sa?

Je zaujímavé, že Ježiš mal len dve požiadavky – milovať Boha a všetkých svojich blízkych. Ako sa to líši s našimi požiadavkami na tých druhých, však?

P.S. Zabudli sme na jednu dôležitú osobu v tejto hre, tradičnú osobu. Diabla. Príťažlivého Mefistu. Sprevádza nás od stvorenia sveta. Ak veríme, že dokážeme aspoň niekedy oddeliť dobro od zla, potrebujeme diabla, dáva nášmu životu zmysel. Nemali by sme preto chcieť sa ho zbaviť. Potrebujeme ho, aby sme sa zbavili ilúzií o totálnom a všeobecnom dobre alebo strašnom a nenapraviteľnom zle, ktoré nastúpi alebo už nastúpilo – podľa toho či sme optimisti alebo pesimisti. Potrebujeme ho, aby sme boli na zlo citliví a skeptickí voči všetkým moralistom.

